

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her:

<https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

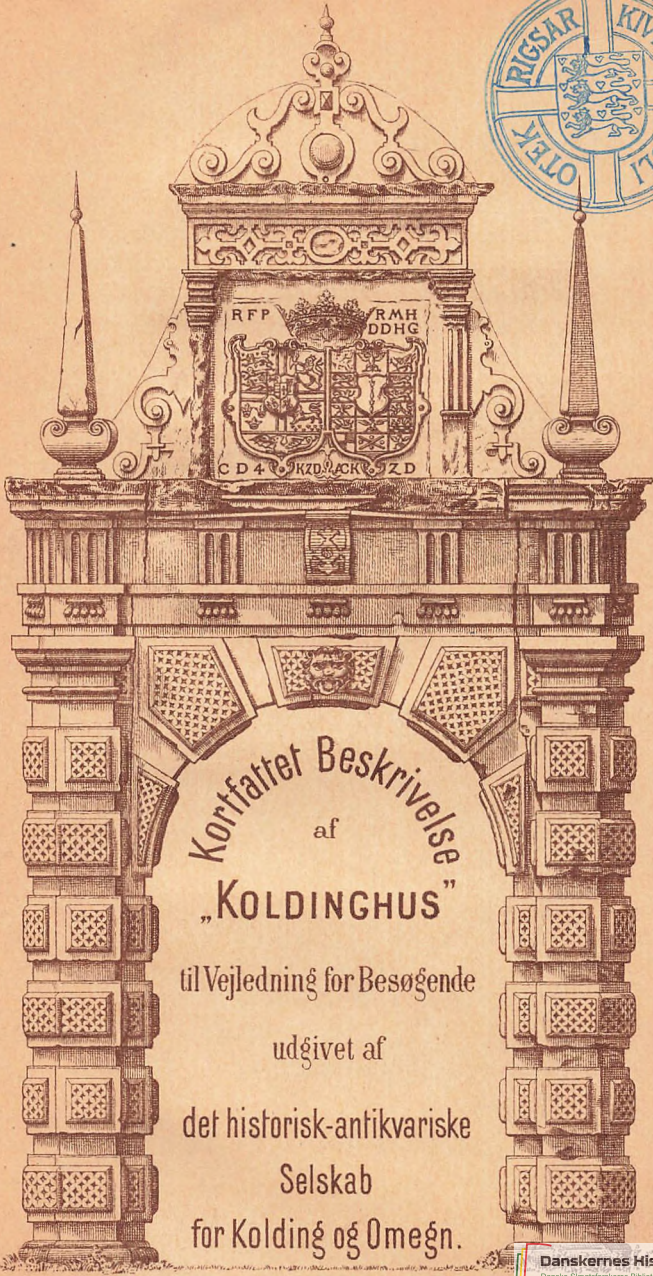
Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskernes Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

Kortfattet Beskrivelse
af
„KOLDINGHUS”

til Vejledning for Besøgende

udgivet af

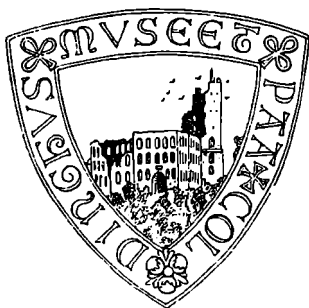
det historisk-antikvariske

Selskab

for Kolding og Omegn.

Da meget af Slottets og Byens Historie nødvendigvis har maattet udelades af disse kortfattede Meddelelser, henvises interesserede Læsere til at søge fyldigere Oplysninger i vor udmærkede Lokalhistoriker, Pastor J. J. Fyhns „Efterretninger om Købstaden Kolding 1843 og 1860“ (hvoraf følgende korte Udtog hovedsagelig er gjorte), og i de hos denne Forfatter nævnte Kilder: Jonas Coldingensis, Pontanus, Henrik Ranzau, Huitfeldt, Pontoppidan, Resen, Thura, Hofman, Biskop Jens Bircherod, Tauber o. fl.

Blandt den allernyeste Tids Lokalhistorikere anføres J. O. Brandorff og P. Eliassen, som begge have behandlet dette Emne.

KOLDINGHUS.

AF

C. PLOUG.

GRAASKÆGGEDE, vejrbidte Grænsevagt,
i din sønderrevne Kavaj!
Du smuldrer vel hen for Aarenes Magt,
og næppe endnu om dig bliver lagt
en Sang, om ikke af mig.

Thi over min Barndoms sorgløse Gang
din alvorlige Skygge faldt;
hvis den Gang der spired en skabende Trang,
som siden voksed sig ud i min Sang,
du først paa den haver kaldt.

Hvor flygtig end Drengens forvovne Leg
gik hen ad din stejle Vold,
et Indtryk dog ind i hans Bryst sig sneg,
som, medens de andre veksled og veg,
han har endnu i Behold.

Og tit, naar han klatred om i hver Krog
blandt Nælder og raslende Grus,
og stavede Ødelæggelsens Sprog,
hans Tanke tilbage i Tiden drog,
og oprejste atter dit Hus.

Da tjældedes dine Sale igen
med Silke og guldspættet Læ'r,
og dejlige Kvinder og stærke Mænd
i broget Række svævede hen
til Gige og Fløjtetravær.

Ved Vindvet stod en, saa ung og bleg,
hun dansed tre Bejlere træet;
da var til Ende den grusomme Leg,
fra Hjertet den røde Blodstrøm steg
og farvede Gulvets Bræt.

Og Synerne skifted. -- En Nytaarsdag
Forbønner og Salmer der lød;
de letted en døendes Aandedrag;
snart meldte om Land Ligklokkernes Slag:
den fromme Konge var død.

De skifted. — I Gaarden, hvor Springbrønden stod
af Malm med Stenramme om,
der bølger af Mænd og Heste en Flod;
tre Sendinge knæle ved Tronens Fod,
med Slesvigs Hylding de kom.

De skifted. — En lille fjendtlig Trop
i Slottet er indestængt;
da bryder Czarniczki Porten op,
den flygter til Kæmpetaarnets Top;
et Knald — og Taarnet er sprængt!

De skifted. — En kongelig Fest der var,
et sydlandsk straalende Liv.
I Vrimplen mødtes et elskende Par;
„Grosskanzlerens“ Datter til Takke ta'r
som kongelig Slegfredviv.

Hans sidste Syn var din Kæmpebavn
i den tidlige Morgenstund,
da helt du svøbtes i Luers Favn,
og ikkun skørnede Sten og dit Navn
tilbage blev paa din Grund.

Din Skæbne har ikke varslet godt
for vort gamle Fædreland;
som du er det blevet en Levning blot,
en brusten Mur, et faldende Slot,
en Ruin efter Ildebrand.

I Rigets Midtpunkt du stod en Gang;
fra Øst, fra Nord og fra Syd
var Vejen til dig vel lige lang;
nu staar du ved Enden af vor Vang —
en sørgelig Grænsepryd.

Og dog, der er vel en anden Skrift
at læse paa Væggen graa,
i Spirenes Fald og Murens Rift,
i Hallerne, aabne for Vindens Vift,
for hvem, der vil den forstaa.

Du blev ikke bygget til Værge og Skjold
for Danmarks Vænge og Skov;
nej, Brodermorderen højned din Vold;
her vilde han have Haand og Hold
paa sit alt udkaarede Rov.

En Fæstning du var med fjendtligt Méd,
til Danmarks Kvide og Sorg;
men Friserens Pil paa Abel bed;
hans Øglerede sank hastig ned
under Danemarks Kongeborg.

Og mens af Kæmperne paa din Top
de to i Grushoben sank,
og mens den tredjes klodsede Krop
fra Jorden i Stumper samledes op,
den fjerde endnu staar rank.

Og det er Helten i Løvehud
med Køllen i stærken Haand,
som frejdig holdt Livets Trængsler ud,
og frelste ved Buens sikre Skud
den fangne Menneskeand;

som paa sin Vej Uhyrerne vog
og rensede Avgias' Stald;
som Helveds Vogter for Lyset drog,
og sidst til Løn for sin Møje tog
en Plads i Olympens Hal.

Saa længe som han staar strunk og strag
endnu paa det faldende Slot
og spotter Stormens og Lynets Slag
og stirrer efter den gryende Dag,
han bærer et Varsel godt.

Som han vi med uforfærdet Hu
vil træde vor tunge Sti;
som han slaa Træskheds Taarne itu,
og trodse Dødens og Helveds Gru,
og Aanden af Lænker fri.

Og vi vil rense vor lave Strand
for Smuds og for Slangers Gift,
og hente den gyldne Frugt til Land
og vinde et evigt Ry som han
ved mandig Daad og Bedrift.

Og se, i Skjoldet han støtter sig paa,
der stande de Kroner tre:
de vise den Vej, vor Stræben skal gaa,
de vise det Maal, vor Møje skal naa,
og Enden paa Danmarks Ve.

SLOTTETS HISTORIE.

BELIGGENDE paa et i Befæstningsøjerned planeret og omformet, naturligt Højdedrag, rager de mægtige Ruiner af „Koldinghus“, tilligemed den endnu bevarede „Staldgaard“, højt op over den lavere liggende By, milevidt synlig fra alle Sider. Sandsynligvis har den egentlige Befæstning været indskrænket til den vestlige Del af dette Plateau, som ved den nu ødelagte Voldgrav (hvorover tidligere førte en Vindebro, nu en Dæmning) er adskilt fra den østlige Del, men hele Bakkepartiet har, beskyttet som det var af de omgivende Vanddrag, egnet sig godt til Forsvar og ad Søvejen haft bekvem Forbindelse med det øvrige Land. En nu sløjftet Banke (Skindborgløkke), som oprindeligt var en Odde, der strakte sig ud i Fjorden nordøst for Koldinghus, har efter Sagnet baaret den ældste Borg ved Kolding Fjord, men fra Middelalderen kendes Navnene Arensborg (Ørnen i Byvaabnet?), Middelborg og Koldinghus paa den nuværende Plads.

Kong Erik Plovpenning, som havde pantsat Kolding til sin Broder, Hertug Abel, lod Anno 1247 Byen og Slottet afbrænde, og Abel byggede da Aaret efter et nyt Slot til Værn imod de danske Indfald i Sønderjylland, men siden, da Kong Erik Glipping havde indløst Slottet, blev det i 1268 ombygget og befæstet som dansk Grænseborg og Kongeslot.

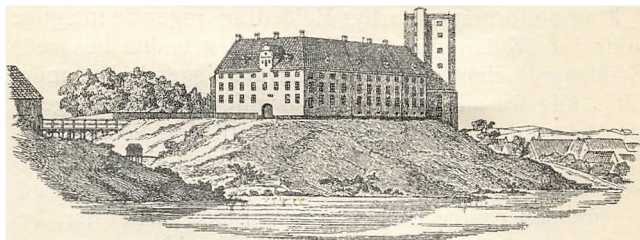
I 1283 og 1313 blev Slottets Befæstning forstærket og udvidet, og i 1320 nævnes det iblandt de 3 norrøjske Slotte, som skulde skaanes, da alle de øvrige blev nedbrudt.

Christoffer af Bayern lod den vestre Fløj nedbryde og genopbygge fra Grunden, samt indsætte i Muren det bayerske og danske Vaaben.

Kong Christian den Tredie opførte i Aarene 1546 til 1558 Slottets østre og søndre Fløje, hvorved Slotsgaarden tildels fik sin nuværende Form.

I 1583 hjemsøgte Slottet af en Ildebrand; men Kong Frederik den Anden satte det paa ny i Stand. Efter en større Brand i 1597 opførte Christian d. Fjerde Kæmpe-taarnet med Slotskapellet samt ombyggede den nordre

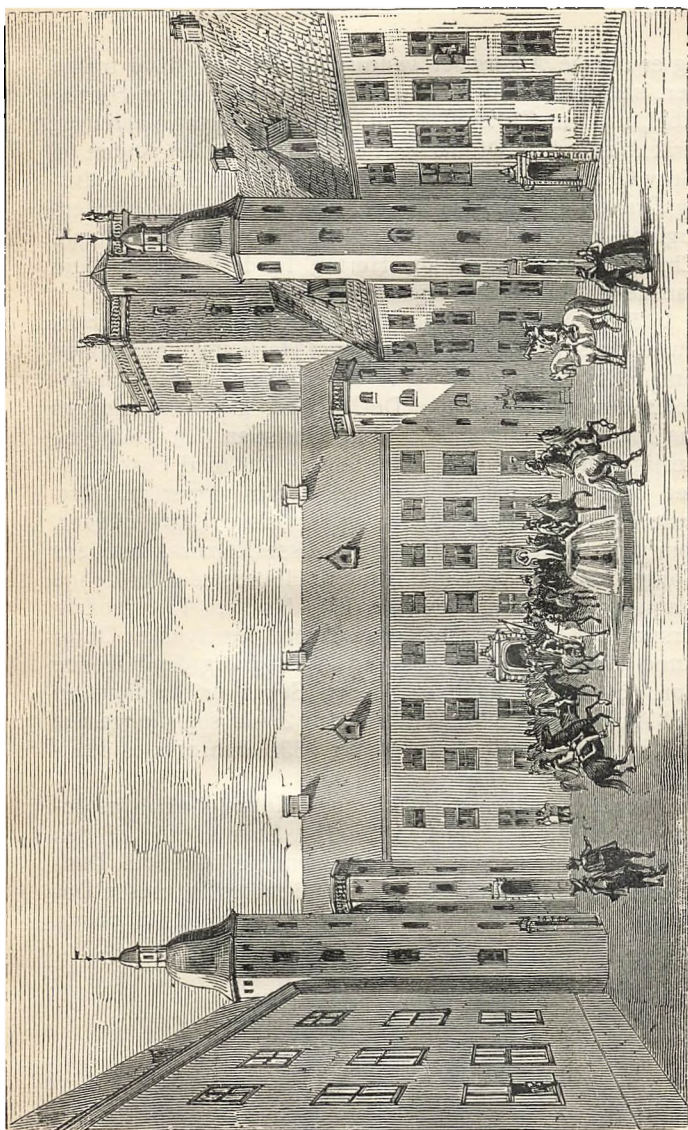

Slottet før Branden.

Fløj og gav hovedsagelig Slottet det Præg, som det trods Trearskrigens Ødelæggelser med paafølgende Istandsæt- telser af Frederik den Tredje, samt Frederik den Fjerdes Modernisering af den vestre Fløj, beholdt, indtil det den 30. Marts 1808 gik op i Luer under Prinsen af Pontecorvos Ophold der med de af Napoleon hidsendte „Spanioler“, og nu henstaar Koldinghus som Danmarks største og interessanteste Slotsruin.

HISTORISKE BEGIVENHEDER PAA KOLDINGHUS.

Saalænge Slottet har eksisteret, har det jævnlig været beboet af de danske Konger, og mangen vigtig historisk Begivenhed er foregaaet paa dette mindrige Sted, sær-

Slottet indvendig før Branden.

lig er mange Afgørelser vedrørende Sønderjylland truffet her, saaledes imellem Kong Erik Plovpenning og Hertug Abel, mellem Christoffer den Første og Hertug Valdemar, Erik Menved og Ditmarskerne, Christoffer den Anden og Grev Geert, Valdemar Atterdag (ved Ridder Erland Kalv)* og Greverne Henrik og Klaus, Erik af Pommern og Hertuginde Elisabeth, Christoffer af Bayern og Hertug Adolph, Christian den Anden og Hertug Frederik og imellem danske og holstenske Rigsraader 1533.

I 1544 foretog Christian den Tredje imod Joh. Rantzaus Raad den skæbnsvangre Deling af Hertugdømmerne med sine Halvbrødre Hans og Adolf, saaledes at Kongen beholdt den sønderborgske Del, hvilket gav Anledning til saa mange Stridigheder. Kong Christian den Tredje og særlig hans 2 nærmeste Efterfølgere har med Forkærlighed opholdt sig paa Koldinghus; derom vidner den fortsatte Række af Festligheder og historiske Begivenheder, som har fundet Sted her under disse Renaissancetidens Konger, som gjorde Koldinghus til Hovedsædet for denne pragtelskende, stærktlevende Tids Hofliv. Her modtog førstnævnte Konge Meddelelsen om det fynske Oprør Anno 1534, og om Sejren ved Helsingborg det følgende Aar. Efter de kongelige Troppers Sejr over Bondehæren ved Aalborg sad Skipper Clement i 2 Aar som Fange paa Koldinghus, indtil han i Aaret 1536 henrettedes i Viborg.

Den 25. Marts 1545 fødtes paa Koldinghus Prins Johannes (Hertug Hans den Yngre), Stamfaderen til den Sønderborg-Lyksborgske Linje, som nu beklæder Danmarks Trone, og den 29. Juni 1546 fødtes Prinsesse Dorothea, senere gift med Hertugen af Brunsvig-Lüneborg.

---

* Kong Volmer sad i Halle
En Kvæld paa Koldinghus
Med sine Hofmænd alle
Og tømte gyldne Krus.

(Visen om Ridder Kalv
af Chr. Winther.)

FESTLIGHEDER PAA KOLDINGHUS.

Kongebørnenes Daab gav Anledning til store Festligheder, som den daglige Hofholdning ikke kunde magte, hvorfor Lehnsmændene, fjærnt og nær, sattes i Aktivitet med at fremskaffe alle Slags Fødemidler, ligesom flere Adelsfruer blev indbudt til at møde med alle mulige Udstyrsgenstande, for dermed under Dronningens Tilsyn at smykke Slottets Sale og Kamre samt Raadhuset og andre Huse i Byen, der maatte tages i Brug til de mange fornemme Gæster med deres Følge. En Del ansete Borrisker (Borgerkoner) fra Nabobyerne fik Ordre til at møde med Køkkentøj og Bordopdækning, som de selv maatte tage vare paa og sørge for at bringe tilbage til Ejermændene, saa det har for manges Vedkommende ikke været nogen ublandet Glæde at komme til Fest paa Koldinghus. At Kongen selv tog disse Fester meget højtideligt og alvorligt, ses blandt andet deraf, at han i Anledning af Prinsesse Annas Forlovelse med Hertug August af Sachsen holdt Turneringsøvelser paa Rendebanen i Kolding, med de til hans Følge udvalgte Adelsmænd, i Anledning af den Turnering, som skulde holdes i Turgau ved Formælingsfesten. I sine Indbydelsesbreve til Mogens Gyldenstjerne paa Dragsholm og til Peder Bilde paa Helsingborg Slot giver Kongen meget detaillerede Ordre angaaende Dragter og øvrige Udstyr, saavel for Herrerne som for deres Svende og Heste. Da Kongens Følge brugte 513 Heste, foruden 138 Heste til Rustvognene, har det sikkert været et stateligt Brudefølge, der i Aaret 1548 med Prinsessen, Dronningen, Hertug Hans den Ældre og Frøken Dorothea (Kongens Søster) i Spidsen drog fra Koldinghus til Sachsenland. — En historisk Vise om Bryllupet i Turgau den 7. August 1548 findes i Karen Brahes Bibliotek i Odense.

I Anledning af Kongens Søster, Frøken Elisabeths Trolovelse paa Koldinghus med Hertug Magnus (Mogens), Biskop af Schwerin, skrev Kongen til ovennævnte Mogens Gyldenstjerne:

„Christian mett Gudz Naade Danmarkis, Norgis, Wendis och Gottis Konning o. s. v. Wor sønnerlige Gunst tilforn. Wiider, att wii udi the hellige Trefoldighedz Naffn agte att gjøre Høgborne Frøyken Elisabeths o. s. v. wor kiere Søsters Brøllup och Høytidt mett Høgborne Første och Herre Mogens, Hertugen aff Mecklenborg o. s. v. paa vortt Slott Kyll. — — — — Thii bede wii ether och begere — — — — att I theremodt klede ethers Suenne udi wor Farffue och Hoffkledning, som schulle were liusgule Kiorteller och wiide schorne, epter som nu Brug er, och langs paa Ermerne mett try forlorne Streg huitt, brun och Liffarne indsyde, och Farffuen udi thet ene Erme schal were grøn mett ett huitt Rym och brune Bochstaffuer udi, och omkring samme huiide Rym schall gaa en brun Snor og imellem samme grønne Farffue udi Ermet og thet gule Klede paa begge Siider, schal syes try smale Streg, huitt, brun og Liffarne. Tesligeste gule Hetter udi ligemaade mett try Streg neden bebremmet och gule Hatte efter thett Münster, som wii nu ether tillschicke. Thersom I ville lade Ermerne paa samme ethers Suennes Kiorteller udschiere thet schall staae till ether sielff. Hosene och Troyerne maa I lade gjøre aff huadt Farffue, I wille och bedst bekomme, och att I sielff for ethers Person lade gjøre ether en sort Fluels Paltzrock om I then icke tilforn haffue, att riide udi, och ellers therforuden tage ethers beste Kleder og Klenodier mett ether och i thet allerbeste Maade udrøste ether mett gode Heste och gode forstandige Suenne, som ingen Drancker eller Møtemagere ere, att riide och gaae, oss och Hochmelte wor kiere Søster til Ere, mett eblantt thet møgle fremmede Folck, som tiidt formodendis worder. Och schulle samme ethers Suenne føre Røg Krefft och Schytt Harnesche mett Rør eller Knebelspiudt. Och achte wii till samme Høgtidt at lade holde Renne, Stickent och Tornerent, att I therefore schicke ether epter os till Ehre att renne o. s. v. Schreffuet paa wortt Slott Kiøbnehaffn Søndagen nest efter wor Herres Himmelfardt Dag Aar MDXLIII. Vnder wortt Signett.“

Den 13. December 1558 udstedtes paa Koldinghus Kong Christian d. Tredjes Koldingske Reces (udarbejdet af Børge Trolle og underskrevet af Herluf Trolle og andre af Rigets Raad), som indbefattede alle de Recesser, Kongen siden 1547 havde ladet udgaa, „forthi samme Recesser haffue gjort hos wanwittige Herritsfogetther oc Dommere Beswering forthi att the ikke kunde wide thennom thereffther att rette.“

Anno 1559 den 1. Januar døde paa Koldinghus Kong Christian den Tredje, om hvis Endeligt berettes, at han først tog en hjertelig Afsked med sin Kantsler Johan Friis, takkede ham og bad ham bistaa Prins Frederik med Raad og Daad, hvorpaa han lagde Hænderne paa Prins Hans' og Prinsesse Dorotheas Hoveder, medens de, knælende ved Dødssengen, modtog hans Velsignelse, derefter tog han Afsked med Dronningen og Hofpræsterne, der var hos ham til hans Død. Prins Frederik kom paa Grund af Modvind først et Par Dage efter Kongens Død til Kolding, og Prins Magnus var hos Kurfyrst August af Sachsen. Under Ledsagelse af den udvalgte Konge, Hertugerne af Holsten, Rigets Raad og dets fornemste Adel førtes Kongens Lig til St. Knuds Kirke i Odense, hvor Bisættelsen fandt Sted med Taler af Dr. Niels Hemmingsen ved Københavns Universitet, Livlæge, Dr. Jacob Bording og Hans Thommassen i Ribe. 2 Aar senere bragtes Kongens Lig til Roskilde Domkirke. Om denne Konge siger Kæmpevisen saa smukt:

Vi kunne fornemme baade aarle og silde,
At hvo vel lever, dør aldrig ilde.

Dronning Dorothea, som efter Kongens Død til sit Underhold havde Indtægterne af en Mængde Byer, Slotte, Lehn og Herreder i Landets forskellige Egne, foretrak at bo paa Koldinghus og blev nøje knyttet til Byen og dens Befolkning, som hun gjorde vel imod paa mange Maader. Saaledes opførte hun en Latinskole og anvendte mange Penge paa et Saltværk, som dog aldrig fik Betydning.

Endvidere anlagde Enkedronningen en smuk Lysthave med Springvand langs Slottets Sydside samt den til Bramdrup Skov stødende Dyrehave o. a. m.

*FREDERIK DEN ANDENS HOF PAA
KOLDINGHUS.*

Kong Frederik den Anden har med særlig Forkærlighed holdt sit muntre Hof paa Koldinghus; derom vidner de mange forskellige Regeringshandling og Fester, som fandt Sted her under denne Konge, hvoraf kan nævnes Bryllupet i 1569 for Hertug Hans af Holsten og Hertugen af Brunsvigs Datter Elisabeth, og Kongens ejendommelige Rolle som Fredsmægler mellem de tyske Teologer.

Den 25. August 1573 fødtes Prinsesse Elisabeth, den 30. December 1578 fødtes Hertug Ulrich og den 8. April 1580 fødtes Prinsesse Augusta, i hvilken Anledning der gjordes endnu større og mere glimrende Fester end ved lignende Lejligheder i Christian den Tredjes Tid. Ved Prinsesse Augustas Daab var efternævnte Fyrster med Følge til Stede: Hertugen af Pommern, Erkebispfen af Brunn, Markgreven af Brandenburg, Hertug Johan den Yngre af Holsten, Markgreven af Baden, Hertugen af Würtemberg og Mümpelgaard og Grev Johan af Oldenburg. Ved Prinsesse Elisabeths Daab fungerede Hertugen og Hertuginde af Mecklenborg, 7 Rigsraader, 40 Adelsmænd og 5 Adelsfruer, foruden en Mængde andre Gæster. I Aaret 1579 gjorde Kongen nogle Hofinders Bryllup, og blev da blandt andre Magistraten i Odense beordret til at sende til Koldinghus 300 Tinfade, 200 Tintallerkner, 60 Skiveduge, 29 Kedler hver fra 3 Tønders til 1 Fjerdings Indhold o. m., samt desforuden besørge bagt i Byen og forsendt til Kolding 5 Læster (à 12 Tønder) Skonrogger og 12 Centner Hvedebrød og Kringler. At det ved disse og lignende Lejligheder er gaet lystigt til paa Koldinghus, ses ogsaa af Visen i Anledning af Sejren over Ditmarskerne:

„Kong Friderich hand sidder paa Koldinghus,
Hand holder med sine Suenne et godt Rus.
De Dytmarsker Herrer, de have deres Liv forlaaret.“

Saa det var sikkert ikke uden Grund, naar den kongelige Hofpræst og Historiograf Anders Sørensen Wedel i sin Ligprædiken over Frederik den Anden udtalte: „Der- som hans Naade kunde havt Aarsag for fremmede Fyrsters og Legaters og andre gode Mænds daglige Omgængelse at holde sig fra den skadelige Drik, som nu over Alverden iblandt Fyrster, Adel og Menigmand altfor gængs er, da synes det for menneskelige Øjne og Tanker, at hans Naade kunne levet mangan god Dag længer“.

Anno 1588 den 29. Februar var Kong Frederik den Anden for sidste Gang i Kolding paa Tilbagerejse fra Sønderborg, hvor han havde overværet Hertug Hans's Bryllup og derefter Fyrsten af Anhalts Bryllup paa Haderslevhus. Den 4. April døde Kongen paa Antvorskov.

CHRISTIAN DEN FJERDES TID.

Kong Christian den Fjerde tilbragte navnlig en stor Del af sin Barndom og Ungdom paa Koldinghus, og det er sandsynligt, at Grunden til denne Konges første Uddannelse i Sømandsskab snarere er lagt her end paa Skanderborg Sø (Troels Lund: C. 4.s Skib). I Frederik den Andens Instruks af 24. Marts 1583 til Lehnsmanden Henrik Belov angaaende sin seksaarige Søn, Hertug Christians, og „Tugtemesteren“ Hans Mikkelsens Ophold paa Koldinghus hedder det blandt andet, at han skal lade koge „till huer Maaltid, Middag og Aften otte Retter, og befalle og have Tilsuun med, at eblandt samme Retter 4, 5 eller flere efter Leilighed blive synderligwell kogitt og tilflydt for Høibemeldte wor kiere Søns egen Person“: (Den 10de Februar gjorde Kongen Henrik Belovs Bryllup med Jomfru Elisabeth Skram.) I den følgende Tid kan man følge Prinsens Færd paa Koldinghus ved Hjælp af hans Stilebøger (i Rigsarkivet), men efter Frederik den Andens

Død blev Koldinghus Skuepladsen for en Uendelighed af Intriger imellem Enkedronning Sophie og Formynderregeringen angaaende den unge Konge, og Stridigheder med Gottorp, hvori navnlig Statholderen i den kongelige Del af Hertugdømmerne, Henrik Rantzau Breitenburg og Lehnsmanden paa Haderslevhus, Hans Blome, spillede en betydelig Rolle.

Den 30. Januar 1596, kort efter sin Tronbestigelse, gav Kongen i et Brev til Enkedronning Sophie sit Minde til sin Søsters, Frøken Augustas, Formæling med Hertug Adolph af Holsten-Gottorp. Samme Aar, den 15. Februar, holdt han Bryllup her for tre af sine fornemste Adelsmænd.

Anno 1616 den 2. December var der stor Fest paa Koldinghus, da Hertug Frederik forlenedes med Slesvig. „I en med rødt Fløiel betrukken Sal var, under en forgyldt Himmel, en med Gyldenstykker prydet Trone opreist paa en Forhøining med tre Trin beklædte med Engelsk. Da Kongen havde besteget Tronen, frembares Regalierne paa røde Fløiels Puder, Kronen af Christian Friis, Sværdet af Jørgen Lunge, Septeret af Albrecht Skeel og Rigsæblet af Steen Brahe. Derefter indtraadte Hertugens Befuldmægtigede og faldt paa Knæ for Tronen, hvorpaa Godske Wensin, Amtmand paa Gottorp, knælende holdt en Tale, som besvaredes af Chr. Friis, og forøvrigt foretoges de samme Ceremonier som ved Johan Adolphs Forlehning i Odense 1580.“ Da denne Højtidelighed var forbi, slog Kongen 12 Adelsmænd til Riddere af den væbnede Arm paa Grund af deres mandhaftige Bedrifter i Kalmarkrigen, hvorpaa disse Riddersmænds Navne under Paukers og Trompeters Lyd udraabtes af kongelige Herrolder. Tilsidst anrettedes i Salen et kongeligt Taffel. I de følgende Aar holdt Kongen jævnligt Rigsraad og Herredag i Kolding.

Den 30. September 1633 indfandt sig paa Koldinghus Hertug Frantz Albert af Sachsen-Lauenborg og anholdt om den skønne Eleonora Christines Haand, men Korfitz Uifeldt havde allerede for fem Aar siden faaet hendes Ja.

Aar 1634 blev den udvalgte Prins (Chr. 5.) formælet med den sachsiske Prinsesse Magdalena Sibylla; hun ledsagedes fra Segeberg til Rendsborg af den holstenske Adel og derfra til Kolding af den slesvigske, hvor hun modtoges af den danske Adel.

x

Efter Christian den Fjerdes Død ophører Koldinghus at være Residensslot. Slottet istandsættes vel under Frederik den Tredje, tildels med Materialet fra det i 1644 ødelagte Haderslevhus, men det benyttedes under Enevoldskongerne kun til kortere Ophold og naar Pesten hærgede Hovedstaden.

Medens Pesten Anno 1711 rasede i København, og Enkedronningen tilligemed den regerende Dronning drog til Oldenburg, tog Kong Frederik den Fjerde Ophold paa Koldinghus, hvor der førtes et muntert Hofliv med Maskerader, Karusseler og andre Festligheder, under hvilke Kongen blev forelsket i den smukke og livlige Komtesse Anna Sofie Reventlow, og lod sig vie til hende ved venstre Haand paa Skanderborg Slot, hvorhen hun var flygtet — fra sin Moder paa Clausholm — med Kongen i dennes Vogn, efter at han havde aflagt Storkanslerinden flere forgæves Besøg, uden at maatte faa Datteren i Tale.

I Anledning af Englændernes Overfald i 1807 blev den syge Kong Christian med Hoffet og Statsraadet sendt til Koldinghus den 15. August og blev der til 11. September s. A., da Residensen forlagdes til Rendsborg.

KOLDINGHUS UNDER KRIGENE.

Trediveaarskrigen og Svenskekrigen var en sand Rædselsperiode og Trængselstid for Slottet og Byen, som hærgedes baade af Venner og Fjender, saa der vel kunde være Anledning til med A. Gødeke i hans „Turteltäubchen“ at bede: „Ach! mach uns frei insonderheit von der Polakken Freundlichkeit“.

I 1627—28 hærgede Wallensteins Horder Byen og Slottet, herom vidner Inskriptionen paa en Kirkeklokke, støbt 1628:

„Da Jylland var ved Krigsmænds Magt
Af Keiserens Folk nær ødelagt.“

I 1644 ødelagdes Haderslevhus og erobrede Koldinghus af Thorstenson, som tilligemed Wrangel besatte Jylland og tog, hvad Tyskerne havde levnet.

Da Karl Gustav i 1657 fra Polen faldt ind i Danmark, brandskattede han ved sin Staldmester, som opholdt sig paa Koldinghus, Ribe og erobrede Frederiksodde. Da Karl trods Freden i Roskilde den 26. Februar 1658 ikke forlod Landet, men begyndte Krigen igen og besatte Koldinghus, blev Slottet stormet af „vore Venner“ Polakkerne den 25. Decbr. samme Aar, hvorom den polske Adelsmand Johan Chrysostomus Passek i en storpralende, men vistnok højst upaalidelig Beretning, fortæller, at der fra de nærmeste Landsbyer var tilvejebragt 500 Økser, som fordeltes imellem „Fahnerne“ og Fodfolket, ligesom enhver skulde bære et Knippe Straa foran sit Bryst til Værn imod Geværkuglerne. Da Svenskerne kun havde et Compagni Soldater i Slottet og dette aldeles ikke var i virkelig Forsvarsstand, medens Polakkerne raadede over 1 Regiment Fodfolk, 4 Eskadroner og 300 Mand af Janitcharlivvagten, var Partiet jo højst ulige, men Svenskerne svarede modigt paa en Opfordring til Overgivelse: „Gører hvad I behage og hvad I som Krigere finde for godt; vi have ikke i Polen været bange for Eder og ville endnu mindre være det her“, og begyndte Skydningen.

Efter at de polske Jesuiterpræster havde ophidset Soldaterne til Hævn over Svenskerne, som i Polen havde forhaanet og vanhelliget Helgener og Helligdomme, og lovet dem Usaarlighed eller *i værste Fald* Syndsforladelse, sprængte Feltherren Czarniezki frem og raabte: „Guds hellige Navn bevare Eder! Trænger frem, og naar I ere komne over Graven, saa iler i fuldt Løb under Murene, hvor I ere sikre“. Nu stormede nogle under Afsyngelse

af Salmen „*Love Ærens Konge*“, og det berettes, at ikke en Sjæl faldt af disse, hvorimod der af de øvrige fattedes hver tiende Mand. Under Overgangen gik der Ild i nogle af Straaknipperne, hvorfor mange af dem kastedes i Graven, hvilket lettede de bageste Rækkers Fremtrængen, „men den, som havde beholdt sit Knippe, fandt Beskyttelse derved, og i somme fandtes mangan Kugle, der næppe var trængt ind til dets Midte“. Skønt Kuglerne „fløi som Hagel“ og mangan Polak maatte bide i Græsset, naede man dog hurtigt frem til Slotsmurene, og begyndte med Økserne at hugge Jærnstængerne ud af de nederste Vinduer under stadig Skærmydsel med Svenskerne, som dog tilsidst maatte vige for Overmagten, og under et fortvivlet Haandgemæng igennem de hvælvede Kælderrum naede begge Parter op i Slotsgaarden, hvor Svenskerne forsøgte en sidste Modstand, men efter en morderisk Kamp blev de fleste uden Pardon, under raa Grusomheder, nedsablede, og kun en lille Flok reddede sig for en kort Tid op paa Kæmpetaarnets Tag, hvorfra de, i Følge en dansk Beretning, af Polakkerne blev styrtede i Slotssøen, men Passek lader Taarnet med Svenskerne springe i Luften, paa Grund af, at en Soldat under Plyndringen af Slottet var gaaet ind i Krudtkammeret med tændt Lunte ved sit Skydevaaben, hvorfra en Gnist var falden i en aaben Krudttønde, som saa havde foranlediget Taarnets Sprængning og sendt Svenskerne saa højt tilvejs, at de blev usynlige for Øjet, indtil de „*som Frøer*“ faldt ned i Slotssøen. Da denne Sprængning af Kæmpetaarnet hverken omtales af samtidige danske eller svenske Forfattere og heller ikke finder Hjemmel i Byggeregnskaberne fra den Tid, faar denne dramatiske Slutning paa Polakkernes Erobring og Plyndring af Koldinghus staa for Hr. v. Passes Regning, tilligemed hans øvrige, tilsyneladende omstændelige, men pralende, svulstige og højest fantastiske Beskrivelse af hans og hans Kammeraters „*Tapperhed og Fromhed paa denne højhellige Juledag*“, hvorom Pastor Fyhns Bog indeholder en udførlig og læseværdig Beskrivelse, som Pastoren dog selv tager Afstand fra, sær-

lig Passeks Beskrivelse af Kæmpetaarnet: „Med stærkt forgyldte Messing Tagrender, stærkt forgyldte Figurer af samme Metal paa Hjørnerne (som bekendt er de af Sandsten) og andre Figurer af hvidt Marmor, *ret som de vare levende Mennesker*“ (en af dem kalder han Kommandantens Frue).*

SLOTTETS BRAND.

Medens de fransk-spanske Hjælpetropper af Regimentet Princera i Aaret 1808 var indkvarterede i Kolding, ankom Prinsen af Pontecorvo (Barnadotte) den 29. Marts hertil paa en Inspektionsrejse og tog Bolig paa Slottet. Han havde til Kl. 10 om Formiddagen beordret en Revue over Tropperne, men paa Grund af Prinsens forsinkede Ankomst blev det kun til en simpel Defilerung. Det fortælles, at de kuldske Spaniere, medtagne af at staa saa længe under Vaaben i den skarpe Østenvind, har fyret for stærkt i Vagtstuekakkelovnen med Halm, fordi Brændet var vaadt, hvorved der opkom en saa hæftig Ildløs, at det trods Vagtmandskabets og den borgerlige Brandvagts Anstrængelser viste sig umuligt at standse den. — Hvad enten Varmen fra den overhede Kakkelovn har antændt Panelet og paa den Maade banet sig Vej til Loftet,

* I Biskop Jens Bircherods Optegnelser om Slottets Indtagelse meddeles, at „hine furibundi Poloni“ styrtede en Del af Svenskerne hovedkulds ned fra det øverste af Kæmpetaarnet, men Historikeren Frederik Schiern, som meddeler Passeks „Krigshistorier“ fra Danmark, synes derimod at tage alt for gode Varer (Hist. Studier 1841), uagtet Passek „i December Maaned med sine Dragoner til Hest svømmer over Allsund, efter at have gjort Holdt paa en Revle midt i Sundet for at udhvile sig, og straks ved Landingen driver Svenskerne foran sig som Støv, idet Polakkernes Pistoler (med brændende Lunte?), som de havde stukket ned ved Halskraven under Svømningen, gjorde en frygtelig Virkning.“ At Passek lader Svenskerne, ved Slottet Sandomir, sprænge en bereden Adelsmand, Hr. Baboli, saa elegant i Luften, „at han med sin Hest kastedes over Weichselfloden, uden at tage Skade“, har Professoren muligvis oversat, da han gav ham det Vidnesbyrd, „at han (Passek) overalt, hvor vi kunne kontrollere ham, røber en ualmindelig Ærlighed“.

eller Brandmændene (som Kommandantens Frue, Oberstinde Hvid, berettede) har slaaet Hul paa Skorstenen oppe i Tagetagen, for at se, om der var Skorstensild, og Luen da er slaaet ud og har antændt Tagværket, faar staa hen. Ilden omspændte snart hele Slottet, som, trods Prinsens personlige Ledelse af Troppernes ihærdige Slukningsarbejde, ikke stod til at redde.

Snart var hele Slottet et uhyre Flammehav, synligt i mange Miles Omkreds, og om Aftenen den 30. Marts var den sidste jydsk Kongeborg gaaet til Grunde. Desværre havde man samlet en Del af det reddede Korn og Slotsinventariet i Kælderen under Kirken, men da Kæmpe-taarnets ene Halvdel (hvis svage Sydmur formentlig var opført tildels af Træ) styrtede ned og knuste den skønne Slotskirke samt Kælderhvælvingen, blev alt ødelagt, og store Kostbarheder gik derved tabt.

RUINENS HISTORIE.

Den Del af Slotsinventariet, der var reddet, tilligemed store Bunker af Sandsten, Gulvfliser, Mursten o. s. v., lod Rentekammeret bortsælge ved 2 offentlige Auktioner i 1809, som indbragte den kongelige Kasse 2545 Rbd. 2 M. og 5 Sk. Naar man erfarer, at der iblandt det bortauktionerede, foruden mange andre Kostbarheder, var tre Gobeliner, der skal have hængt i Christian d. Tredies Soveværelse, og hvoraf det ene forestillede Dronning Margrethe til Hest, maa det unægtelig vække Forundring, at Myn-dighederne kun fandt Anledning til at udtage „4 Lp. Arrestantjern og 9 Skp. 17 Ld. 11 Pd. Bly“. Billedet af Dronning Margrethe fandtes endnu i 1864 hos en rig Jøde i Fredericia, og skal efter hans Død være solgt til en omstrejfende Opkøber for 2 Kr., hvorefter det formentlig er gaaet til Udlandet. Fontænenes Kobberstatue stod i flere Aar i Slotsforvalter Christensens Lejlighed (de hvælvede Rum i den norde Fløj nærmest Kirken, som efter Branden var overdækkede med et Halvtag), senere blev der bygget et straatækt Hus til ham udenfor Slotsporten.

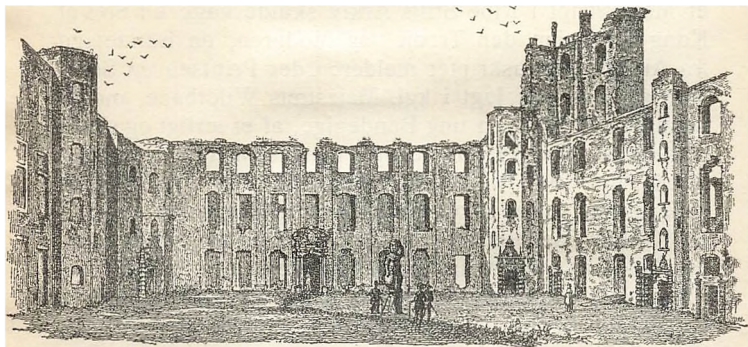

Herkules.

I en lang Aarrække henlaa Slotsruinen nu uden Tilsyn, og Byens Borgere betragtede den som Fælleseje, hvor der hentedes, hvad man havde Brug for af Mursten, Jern, Sandsten o. s. v. Særlig var det en Ulykke, at „Slotssandstenen“ fik Ry for at være en udmærket Hvæssesten, som alle og hver maatte have et Stykke af, thi derved er ikke blot alle Trappetrin i Taarnene forsvundne, men tillige de prægtige Renæssance-Skulpturer, hvormed navnlig Kong C. IV havde prydet Kirken og andre Dele af Slottet. I Trediverne blev Ruinen endelig aflukket og den søndre Mur afstivet, men det blev dog nødvendigt at nedtage en Del af denne Mur.

I 1854 nedstyrtede den ene af Kæmpe-taarnets Sandstensfigurer (Hovedet findes i den af Bygningsinspektør Vinstrup paabegyndte Samling af Slotsfragmenter i Kælderen til venstre for Porten), men endnu staar Herkules, med de 3 Kroner i sit Skjold, paa Taarnets Tinde, skuende ud over Nordens sydlige Grænseland.

I Midten af det 19. Aarhundrede begyndte man endelig at værne de mægtige Ruiner af Koldinghus imod Tilintetgørelse, og i 1867 bevilgede Rigsdagen et Beløb til Istandsættelse af Kæmpetaarnets øverste Del, ligesom der siden jævnligt er bevilget Penge til Restaurering af Ruinens mest ødelagte Partier, hvilket desværre førte til, at man opmurede næsten hele Slottet lige til Taglinjen, ja endogsaa afdækkede det hele med Tagsten, hvilket unægtelig har berøvet Ruinen noget af dens tidligere Skønhed.

Ruinen indvendig.

I 1889 blev Ruinen underlagt Kultusministeriet, som varetager dens Tarv igennem Direktionen for de danske Mindesmærkers Bevaring — Nationalmusæets 2. Afdeling —, der har ladet den bedst bevarede Del overdække med fladt Tag og indrette til Musæumsbrug, hvortil Rigsdagen beredvilligt har bevilget de fornødne Midler.

LEHNSMÆND PAA KOLDINGHUS.

Iblandt Lehns mændene paa Koldinghus findes mange af den danske Adels ypperste Navne: Breyde, Bilde, Krabbe, Huitfeldt, Juel, Skram, Belov samt fem af Slægten Rosenkrantz. Her skal blot nævnes den tapre og lærde Jør-

gen Rosenkrantz (Rigsraad og Medlem af Formynderregeringen under Christian IV.s Mindreaarighed), hvem Sagnet har bæret med en vanartet Datter, som den grumme Fader lod danse ihjel af tre Riddere, hvis Bejlen hun havde forsmaaet. Men da han kun var Lehnsmand paa Koldinghus fra 1555 til 1559, og først blev gift kort før han fratraadte dette Lehn, i sit 32. Aar, kan han ikke benyttes i „Dansen paa Koldinghus“.

Den mest berømte af Lehnsmændene paa Koldinghus var **Caspar Markdanner** (f. 1533, d. 1618), som i Følge et Manuskript i Ribe Stifts Arkiv skulde være en Søn af Kong Christian den Tredje, og Moderen, en Bondepige fra Andst. Manuskriptet melder: „der Printsens en Sommerdag drog paa Jagt i kgl. Majestæts Wildtbane, mødte hannem i Ertskov en ung Bondepige, af et ærligt og skønt Udseende. Hand fandt Behag i hendes Aasiun og spurgte hende, huo hun var och huorhen hun gik. Hun forklarede, at hun var en Skomagere Datter af Andst, som brachte en Krucke med Jordbær til Byen. Printsens huede hendes Tale saa vel, at han befoel hende at bringe Bærrene i Stegerset paa Slottet og siden hente sin Løn. Saaledes begaff det sig, at bemeldte Qvindes Person flere Gange kom til Slottet. Och fandt Printsens mere och mere Behag i hende, indtil han tog hende til sig og afflede med hende en Søn, som siden bleff den berømmelige Caspar Markdanner. Printsens lod det unge Barn holde til boglige Konster og begavede Moderen qvit og frit med en Bondegaard i Andst Sogn.“ Saa vidt Manuskriptet.

Efter at have faaet en god Skoleundervisning, blev Caspar Markdanner sendt til Udlandet, og besøgte Frankrig, Spanien, Italien og senere Tyskland, hvor han i 10 Aar tjente under Kejser Maximilian den Anden og af denne ophøjedes i Adelsstanden. Senere tjente Markdanner Hertugen af Gottorp, hvorefter han kom til at tjene sin Halvbroder, Kong Frederik den Anden, som Køgemester og som Lehnsmand paa Koldinghus, og han fik samtidig et Lehn i Norge. Senere skænkede Kongen ham Rønninge Søgaard, i hvis Kirke han blev bisat tilligemed sin Hustru

Sophie Oldeland til Weilegaard paa Fyn. (En Afstøbning af deres Ligstene findes i Musæet.) Caspar Markdanner var en dygtig og anset Mand, som styrede Koldinghus Lehn fra 1585 til 1617. For sin lange og tro Tjeneste skænkede Kong Christian den Fjerde ham Brunlaug og Nummedals Lehn i Norge paa Livstid. Caspar Markdanner var „Stifter og Bestyrer af flere gavnlige Indretninger“. Ligeledes viste han sin Sans for Oldtidsminderne ved at fredlyse Kong Gorms og Dronning Thyras vanrøgtede Gravhøje. Se iøvrigt Søren Iversen Vinums Ligprædiken over Caspar Markdanner.

SAGN, DER KNYTTER SIG TIL KOLDINGHUS.

Der fortælles adskillige „Sagn“ om det gamle Slot, men de fleste er Genfortællinger andetsteds fra.

Saaledes er der Sagn om den fangne Konge, der med sin Finger pløjede en Rille langs Bordkanten omkring Midtersøjlen i sit Fængsel (Christian II paa Sønderborg Slot), og om „Svenskekælderer“, hvor Kong Albrecht skulde være holdt fangen af Dronning Margrethe og ført op i Slotsgaarden, naar Dronningen steg til Hest, for at tjene hende som Fodskammel. (Som bekendt holdtes han og hans Søn Erik, efter Slaget ved Falkøping, fangne paa Lindholm Slot i Skaane fra 1389 til 1395, da de løslodes i Følge et med Dronning Margrethe afsluttet Forlig, og vendte tilbage til Mecklenburg.) Selvfølgelig haves ogsaa Sagnet om „den indmurede Dame“, som skræmmede Slotsvagten ved at „gaa igen“, og i Kirkens Syd væg findes et Hulrum, hvori „Damen“ kunde have været anbragt, men det er tydeligt, at dette vindskæve Rum er fremkommet ved en af de mange Ombygninger, som i Tidernes Løb er foretagne paa Slottet.

„Løngangene“ *under Slotssøen* til Dyrehavegaard og til Graabrødreklostret har hidtil vist sig at være Kloakledninger.

Der mangede heller ikke et Værelse med en Blodplet paa Gulvet, hidrørende fra „en myrdet Kongedatter, som

den haarde Fader ombragte, efter at hun havde udstaaet den for hendes Fejltrin bestemte Straf, at dances til døde af 9 Riddersmænd“. Og det samme Sagn genfortælles saa (henlagt til Aar 1558) om den højtansete Lehnsmand Jørgen Rosenkrantz og den ham paadigtede Datter „Christine“.

Forøvrigt staar der i Musæet paa Koldinghus en Afstøbning af en med tvende prægtige Kvindebilleder prydet Ligsten fra Taulov Kirke over Fru Citzelle Rosenkrantz til Høneborg (ved Snoghøj), død 1557, og Jomfru Birete Rosenkrantz til Nebegaard tæt derved, som vel har overlevet førstnævnte og ladet Monumentet udføre, da hendes Dødsaar ikke er anført. Disse Damer har rimeligvis ofte gæstet deres Slægtning, Lehnsmanden paa Koldinghus, og den skønne Jomfru Birete har vel nok traadt Dansen der ved festlige Lejligheder, lige saa vel som Fru Citzelle, der vides at være indbudt af Kong Christian III til at gaa Dronningen til Haande i Anledning af Prins Johannes' Daab i Aaret 1545.

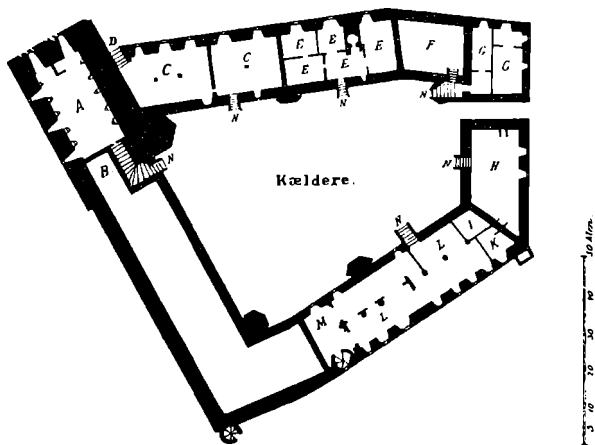
At der dansedes lidenskabeligt paa den Tid, viser Frederik II.s Forbud imod Dans under Maaltidet, „fordi de Kvindfolk, som sad bag Bordet, sprang over samme imellem Retterne for at være de første paa Gulvet“. Iblant Damer, der er død under Dans paa Koldinghus, nævnes ogsaa Jomfruerne Ellen von Mehlen (1587) og Gjertrud Kaas (1590).

SLOTTETS INDRETNING.

FORKLARING OVER BRUGEN AF VÆRELSERNE PAA KOLDINGHUS SLOT I 1740.

(Nærmest efter C. BRUHN's Grundplaner.)

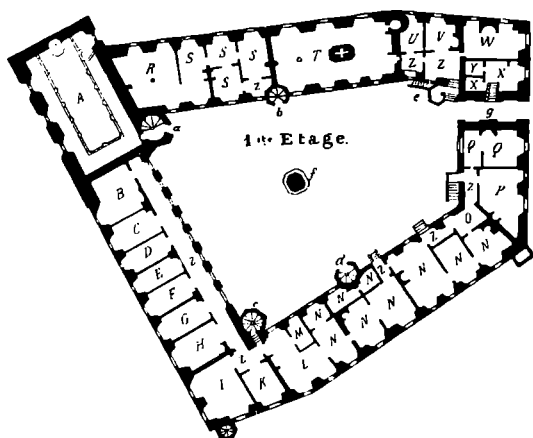

Kælderen.

- A. Kælder under Kirken, brugt som Brændekælder.
- B. Et Rum, hvori et Saltkar har været indmuret.
- C. Materialkældere.
- D. Trappe til den svenske Kælder.
- E. Hof-Bageriet.
- F. Et mørkt Fængsel.
- G. Brændekælder.
- H. Amtmandens Brændekælder.
- I. Mund-Vinkælder.
- K. Værelse for Kælderbetjentene.
- L. Hof-Vinkælder.
- M. Amtmandens Kælder.
- N. Kælder-Trappe.

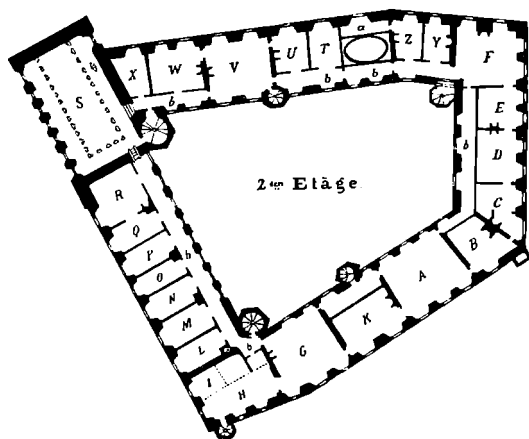
Første Etage.

- A. Kirken.
- B. Dronningens Vaskepiger.
- C. Til Taffeldækketøjet. } C. IV's Kancelli.
- D. Dronningens Køkken. }
- E. Hof-Skriveren.
- F. Taffeldækkeri.
- G. Sølvkammer.
- H. Konditori.

- I. Dronningens Kammertjener Büttcher.
- K. Overhofmarchallens Tjener.
- L. Amtmandens Køkken.
- M. Spisekammer.
- N. Værelser, benyttede af Amtmanden og hans Betjente.
- O. Amtmandens Skriver.
- P. Forsamlingssal.
- Q. Amtmandens Skrivestue.
- R. Slotsforvalterens Værelse.
- S. do. do. tidligere kaldet Kanselliet.

- T. Det store Hofkøkken.
 U. Køkkenmesteren.
 V. Mundkokken.
 W. Proviantskriveren.
 X. Portnerbolig.
 Y. Arrest.
 a. Kirketrappen.
 b. Klokketaarnet.
 c. Prinsens Trappe.
 d. Kongens Trappe.
 e. Dronningens Trappe.

Anden Etage.

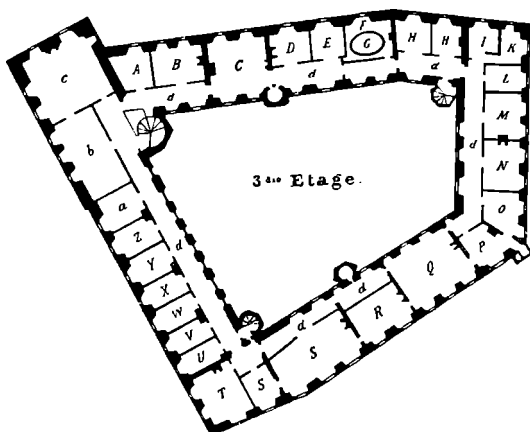
- A. Kongens Forværelse.
 B. do. Værelse.
 C. do. Kabinet.
 D. do. Soveværelse.
 E. Dronningens Værelse.
 F. do. Forværelse.
 G. Kronprinsens Værelse.

- H. Kronprinsens Soveværelse.
- I. do. Kabinet.
- K. Et Værelse imellem Kongens og Kronprinsens Forværelse.
- L. Hofmester von Beulwitz.
- M. Kongens Kammertjener Schrøder.
- N. Kammerjunker von der Lühe.
- O. Kammerpage Staffeldt.
- P. Hofmarchal von Reitzenstein.
- Q. Overhofmarchal von Gram.
- R. Overhofmester von Plessen.
- S. Kirken.
- T. Markgrevens Soveværelse.
- U. do. Værelse.
- V. do. Forværelse.
- W. Hofmarchal Schlegel.
- X. Markgrevens Kammertjener.
- Y. Kammerfrøken v. Beulwitz.
- Z. Frøken Carlowitz.
  - a. Køkkenskorsten (Røgekammer).
  - b. Gange.

Tredje Etage.

- A. Kammer-Pager og Tjenere.
- B. Dronningens Livskrædder.
- C. Kammerjomfruernes Spisestue.
- D. Kronprinsens Fyrbøder.
- E. Kongens Kammerlakaj.
- F. Dronningens Stuepiger.
- G. Køkkenskorsten.
- H. Kammerjomfruene.
- I. Markgrevens Kavalier.
- K. Dronningens Kammerpiger.
- L. En Kammerjomfru.
- M. Kammerfrøknerne.
- N. Kammerpage v. Møsting.
- O. Kongens Garderobe.

- P. Et Værelse, hvorfra Adgang til Kloset.
 Q. Taffel for Gæster, der ikke have Adgang til Kongens Taffel (Marchalstaffel).
 R. Frøknernes Jomfrukammer.
 S. Kronprinsens Kammertjener.
 T. Kammertjenernes Spisestue.

- U. Kammerjunker Ahlefeldt.
 V. do. Reventlow.
 W. do. Kleist.
 X. do. Molkte.
 Y. Doktor Carl.
 Z. Professor Scheut.
 a. Hofjunker Bahr.
 b. Slotsforvalterens Inventarium.
 c. Oldfruens Kammer.
 d. Gange.

Slottets Mure er fra 2 til 5 Alen tykke, indvendig til Dels udfyldte med Kampesten og Kalk. Foruden Kælderne har Slottet haft 3 Etager, hver paa 6 til 7 Alens Højde. De 3 indvendige Hjørnetaarne samt Kæmpetaarnet havde flade Blytage med en Balustrade af Sandsten eller Træ. Klokketaarnet midt paa den nordre Fløj havde ligesom det tilsvarende Taarn paa den søndre Fløj — Kongetrappen — skifertækkede Spir. I Slotsgaardens sydøstre Hjørne, straks inden for Porten, fandtes „Dronningens Trappe“; i det nordvestre Hjørnetaarn ses nogle Sandstenstrin — „Prinsens Trappe“ — og udvendig paa samme Hjørne fandtes et rundt Trappetaarn, som førte ned til Haven, der var beliggende mod Syd. Over Slotsporten ses, hugget i Sandsten, Kong Frederik den Tredies og Dronning Sofie Amalies Navnetræk samt Kongens Valgsprog: „Dominus mihi adjutor“. Porten, som til Dels er restaureret, bestaar af 2 Lag sammenboltede svære Egeplanker, hvori der er anbragt en Række smaa firkantede Skydehuller. I Portnerboligen, som af Spanierne benyttedes til Vagtstue, opkom Branden. Udenfor Museumsfløjen findes 2 Nedgange til Materialkældrene; i Hjørnet af den nordøstlige Kælder (nærmest Kirken) findes Nedgangen til Slottets dybeste Fængsel, den saakaldte „Svenskekælder“.

Efter foranstaaende Grundplan, med Angivelse af Værelsernes Brug, sammenholdt med en af Slotsforvalter Hertz og By- og Raadstueskriver Paaby under 7. August 1770 affattet „Fortegnelse over Koldinghus med alle dets Pertinentier“, synes der paa hele det store Slot ikke at have været nogen større Festsal. Det er dog sandsynligt, at der, før Kong Frederik den Fjerde ombyggede den vestre Fløj (som endnu kaldes Riddersalsfløjen), har været Festlokaler der, og formentlig har Salen da været i Slottets 3. Etage, ovenover Slotskirken, (hvor der i 1740 var indrettet Lokaler for Oldfruen og Slotsforvalterens Inventar-

rium) thi der findes Slottets eneste monumentale Kamin. I Kælderen under denne Fløj ses endnu de gamle Bagerovne og sandsynligvis de ældre Køkkenlokaler m. m., men det bliver i hvert Fald uforstaaeligt, hvor Frederik den Fjerde har holdt sine berømte Fester, med mindre man har benyttet Kongens og Kronprinsens egne Værelser, hvoraf det største maaler 29×33 Fod, eller muligvis den fraværende Dronnings Lejlighed.

I det sydvestlige Hjørneværelse paa første Sal, som efter Grundplanen hører til Kronprinsens Lejlighed, skal „efter Sagnet“ Kong Christian den Tredie være død.

Til daglig stod de fleste Værelser med nøgne Vægge, og kun ved Højtid og større Familiebegivenheder blev de „dragne“ med udsyede Duge, Lagener, Klæde og andre Stoffer, som man dels havde hengemt, dels laante fra Adelens og velstaaende Borgeres Huse. Dog har enkelte Værelser til Kongefamiliens Brug vistnok staaet monterede med Træpaneler og Overvæggene udstyrede med Gyldenlæder, Gobelin og andre vævede eller malede Tapeter eller med Klæde, Fløjl og lignende kostbare Stoffer, som ofte tillige dækkede Loftet, der dog ogsaa kunde være „dønniket“ (gibset) og prydet med Stukkarbejde eller „tavlet“ ved Hjælp af Tværbjælker og Lister, som indrammede udskaarne Rosetter, Frugter og Blomster med Forgyltning og stærke Farver. Møblerne var faa og tarvelige: de nødvendigste Senge (i Almindelighed beregnet til flere Personer), nogle Borde, enkelte Stole, men navnlig Bænke og Kister. Af Messing- og Jernsager fandtes en enkelte Lysekrone, nogle Væglamper og Stager samt Kaminbukke og Brændjern m. m.

SLOTSKAPELLET

lignede det paa Haderslevhus og Frederiksborg Slotskirke, dog har det ikke haft sidstnævntes pragtfulde Udsmykning.

Af dets rige Arkitektur i Christian den Fjerdes nederlandske Renæssancestil ses endnu smukke Rester paa Gavlmuren, hvor en Niche i Muren angiver Pladsen for

det skønne, med Alabasterbilleder prydede Marmoralter, hvis Rester endnu opbevares der. Langs Kirkens 3 andre Sider løb en Buegang, hvis Sandstenssøjler og Buer bar et Pulpitur, der lige over for Alteret formede sig til en Kongestol og dets slanke Søjler bar Hovedskibets Hvælvinger. Til venstre for Alteret, sammenbygget med Pulpituret, stod Prædikestolen, „hvilende paa en fremspringende Løve, der holdt det danske Vaaben“. Stenhuggerarbejdet er udført af Hans Barckmann under Tilsyn af Bygmesteren Hercules Overberg.

Det over Kirketaarnets Portal i Sandsten udhuggede danske og brandenborgske Vaaben med Christian den Fjerdes og Dronning Anna Cathrines Valgsprog blev i Krigen 1864 molesteret af den preussiske Prins Carl (Chefen for de røde Husarer), som lod Midterpartiet hugge ud af Muren og bringe ned i Byen, enten for at sende det hjem eller *for at lade det fotografere*; men han fik i hvert Fald ikke denne „Erobring“ med sig, thi den blev „sat til Side“ og efter Krigen indmuret paa sin Plads

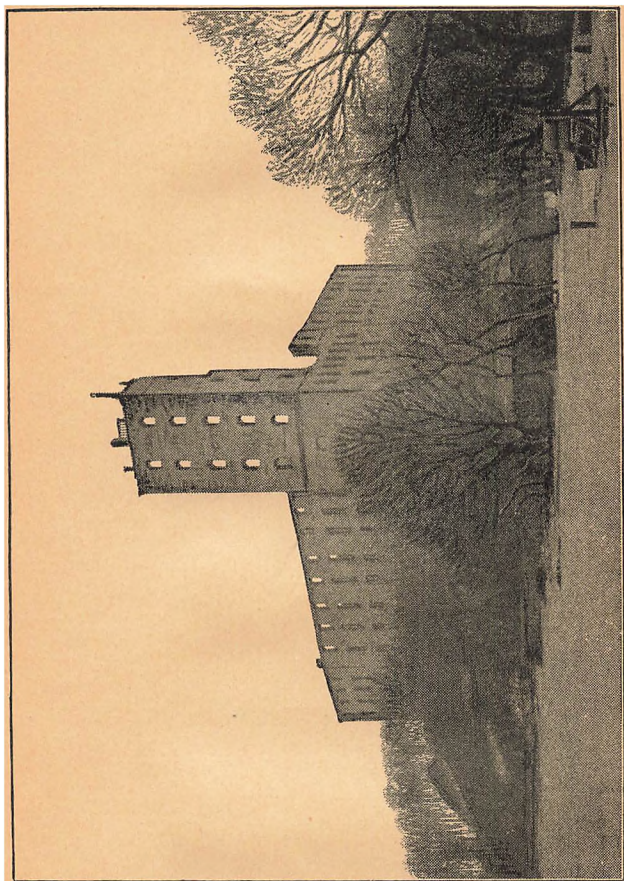

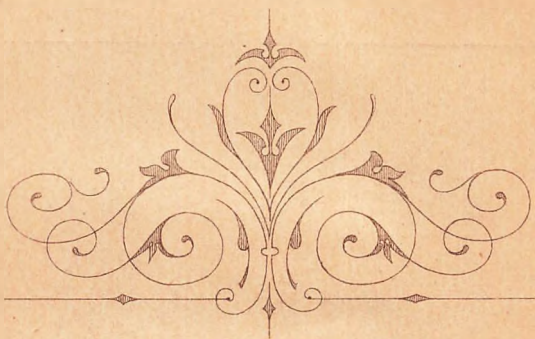
Den 23. April 1849, efter at Kolding ved Middagstid var tilbageerobret af vore Tropper, var der Røre i Slotsruinen, hvor de tyske Fanger bevogtedes. Her holdt General Schleppegrell til Hest, mens vort svage Artilleri fra forskellige Punkter paa Slotsbanken forgæves søgte at række de tyske Batterier ved „Kolerahuset“, „Skovhøj“ og „Stejlebjerget“, som ubarmhjertigt skød Byen i Brand (se Billedet i „Kampene om Kolding“, som faas hos Museumsopsynet), og for at undgaa Byens fuldstændige Ødelæggelse maatte han give sine tapre Soldater Ordre til at gaa tilbage.

TRYKT SOM MANUSKRIFT!

Konrad Jørgensens Bogtrykkeri, Kolding.

For Adgang til at bese Slotsruinen
er fastsat følgende Takst:
for 1 til 3 Personer _____ 25 Øre,
„ indtil 10 „ _____ 50 „
„ indtil 25 „ _____ 1 Kr:
samt ved Besøg af større Selskaber,
for hver 25 Personer yderligere 50 Øre
Iøvrigt henvises til den ved Slots-
porten opslaaede Bekjendtgjørelse.

